

Datum

1 oktober 2021

Geachte woordvoerders Binnenlandse Zaken,

Op woensdag 6 oktober bespreekt u het wetsvoorstel de Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten (35 455). De VNG en de NVVB hebben eerder advies uitgebracht over het concept-wetsvoorstel, maar wij brengen graag een drietal punten onder uw aandacht. Gemeenten spelen een cruciale rol bij het verkiezingsproces, omdat ze verantwoordelijk zijn voor de organisatie van de verkiezingen. Wij hechten er daarom zeer aan dat u deze punten meeneemt bij de behandeling van het wetsvoorstel.

Belang van een nieuw stembiljet

Bij de afgelopen meest recente Tweede Kamerverkiezing hebben we weer gezien dat het enorm grote stembiljet lastig te hanteren is; zowel voor kiezers als voor stembureauleden. De VNG en de NVVB waren al groot voorstander van een nieuw stembiljet en zien de voordelen daar steeds meer van in. Een nieuw model stembiljet dat makkelijker, sneller en elektronisch telbaar is zien wij het liefst zo snel mogelijk geïmplementeerd.

Naast de praktische hanteerbaarheid, helpt een kleiner stembiljet op drie manieren het verkiezingsproces zorgvuldiger, toegankelijker en betrouwbaarder te maken. Allereerst is de kans dat kiezers zelf een fout maken bij het stemmen een stuk kleiner.

Het stembiljet maakt het stemproces voor veel (groepen) kiezers bovendien toegankelijker: kiezers met een visuele beperking kunnen het nieuwe biljet gemakkelijker met een mal gebruiken. Doordat partijlogo's zijn afgedrukt, is het biljet ook goed toegankelijk voor met name laaggeletterde kiezers en kiezers met een visuele beperking. En het biljet is door zijn beperkte grootte en doordat het niet hoeft te worden uitgevouwen, tot slot eenvoudiger te hanteren voor kiezers met een lichamelijke beperking. Daarnaast is bij het tellen van de stemmen de kans op fouten kleiner, omdat de telling meer gestructureerd verloopt. Dit geldt des te meer wanneer het nieuwe stembiljet ook elektronisch wordt geteld.

Geen gordijn in het stemhokje

In de Nota naar aanleiding van het verslag (p. 8) valt te lezen dat het stemhokje volgens dit wetsvoorstel een gordijn moet hebben. Volgens de regering is dit nodig om te voorkomen dat het voor anderen zichtbaar is welke keuze de kiezer maakt en welke pagina in het overzicht van de kandidatenlijsten de kiezer bekijkt.

Wij vinden dat hier een andere afweging moet worden gemaakt.

Op dit moment hangt er geen gordijn voor het stemhokje. Het moet immers zichtbaar zijn wat een kiezer in het hokje doet. Zo kan worden voorkomen dat meerdere mensen samen in een stemhokje zijn of dat er sprake is van dwang. Dit is in lijn met de Kieswet, waarin staat dat de toegang tot het stemhokje zichtbaar moet zijn. Het stemgeheim wordt gewaarborgd door de stemhokjes op minimaal twee meter afstand te plaatsen van waar de stembureauleden zitten.

Met gordijnen in de stembokjes is het voor stembureauleden lastig om hun taak uit te voeren en toezicht te houden op wat mensen doen in het stembokje. Bovendien helpt het kleinere stembiljet ook bij het waarborgen van het stemgeheim. Bij het huidige enorm grote stembiljet is van een afstand makkelijker te zien of iemand rechtsboven of linksonder een vakje rood kleurt. Bij het kleinere stembiljet is dit minder duidelijk, ook niet in combinatie met het overzicht van kandidaten dat de kiezers kunnen raadplegen, waardoor een gordijn voor het stembokje niet nodig is. Het aanbrengen van gordijnen werkt in onze opvatting dan ook onnodig kostenverhogend.

Het stemgeheim komt met het nieuwe stembiljet niet in gevaar, maar de transparantie van wat de kiezer doet in het stembokje anderzijds wel. Daarom roepen wij op om *geen* gordijn in het stembokje voor te schrijven.

Proces van elektronisch tellen versnellen

Een nieuw stembiljet kan een opmaat zijn naar het elektronisch tellen van stemmen, iets waar de VNG en de NVVB zich al lange tijd voor inspannen. Het is daarom hoopgevend om in de Nota naar aanleiding van het verslag (p. 4) te lezen dat de minister schrijft om in overleg met de Kiesraad te gaan starten met het experimenteren met het elektronisch tellen.

Wij roepen op om snel met deze vernieuwing aan de slag te gaan. In de Verkiezingsagenda 2030 (waar u als Kamer op 10 november over spreekt bij de Evaluatie van de TK-verkiezingen 2021) heeft de minister aangegeven in 2025 te starten met het testen van elektronisch tellen en in 2026 te beginnen met experimenten. De vraag is waarom het nog 4 tot 5 jaar moet duren voordat er gestart wordt met het testen van resp. experimenteren met elektronisch tellen.

Gemeenten willen graag deze goede vernieuwing versneld invoeren. Het levert immers een betrouwbaardere uitslag en tijdwinst op bij het verkiezingsproces.

U kunt altijd contact opnemen wanneer u nadere vragen heeft.